

PATVIRTINTA
Šiaulių rajono savivaldybės tarybos
2019 m. gruodžio 17 d. sprendimu Nr. T-380

ŠIAULIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

**ŠIAULIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS 2018
METŲ ATASKAITA**

Kuršėnai, 2019

Turinys

IVADAS	3
I BENDROJI DALIS	4
1. 1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)	4
1. 2. DEMOGRAFINĖ IR SOCIOEKONOMINĖ BŪKLĖ.....	8
1. 3. ŠIAULIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS	13
II. SPECIALIOJI DALIS	16
2. 1. SUSIŽALOJIMAI DĖL NUKRITIMŲ (W00-W19) 65+ AMŽIAUS GRUPĖJE 10 000 GYV. 16	16
2. 2. STANDARTIZUOTAS MIRTINGUMAS DĖL NUKRITIMŲ (W00-W19) 100 000 GYV.....	18
2. 3. KŪDIKIŲ, IŠIMTINAI ŽINDYTŲ IKI 6 MĖN. AMŽIAUS, DALIS (PROC.).....	19
III. PAPILDOMAI APRAŠOMI RODIKLIAI.....	22
3. 1. VAIKŲ, NETURINČIŲ ĖDUONIES PAŽEISTŲ, PLOMBUOTŲ IR IŠRAUTŲ DANTŲ, DALIS (PROC.)	22
3. 2. PAAUGLIŲ (15-17 M.) GIMDYMŲ SKAIČIUS 1000 GYVENTOJŲ	24
APIBENDRINIMAS	26
REKOMENDACIJOS	27

IVADAS

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, tvarkyti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą charakterizuojančius rodiklius. Remiantis išsamia informacija apie savivaldybės bendruomenės sveikatos būklę, sveikatos rizikos veiksnius būtų galima planuoti ir įgyvendinti savivaldybės visuomenės sveikatos gerinimo priemones, taip pat vykdyti visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų sklaidą. Pagal turimus rodiklius galima tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškųjų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis), pasirinktos 3 pagrindinio rodiklių sąrašo reikšmės, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis yra prasčiausia, palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis. Sudarytas Šiaulių rajono savivaldybės probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašas. Šiose srityse atlikta atrinktų rodiklių išsami analizė ir vertinimas, pateiktos rekomendacijos.

Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2018 metų ataskaitoje pateikti statistiniai duomenys buvo renkami pagal 2019 metų duomenų šaltinių teikiamą informaciją: gyventojų mirtingumas, gimstamumas, sergamumas neinfekcinėmis ir infekcinėmis ligomis, traumų skaičius ir pan. Dauguma sveikatos rodiklių buvo gauti iš centralizuotai teikiamų duomenų šaltinių: Lietuvos statistikos departamento, Higienos instituto Sveikatos informacinio centro leidinių ir kompiuterinių duomenų bazių. Taip pat rengiant ataskaitą vadovautasi Higienos instituto Sveikatos informacijos centro parengtu leidiniu „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2018 m.“.

I SKYRIUS BENDROJI DALIS

1.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

Ataskaitoje pateikiami ir aprašomi 2018 m. visuomenės sveikatos būklę atspindintys duomenys Šiaulių rajono savivaldybėje. Pateikti rodikliai (iš Valstybės perduotų savivaldybėms visuomenės sveikatos stebėsenos pagrindinių rodiklių sąrašo) atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos programos (toliau – LSP) tikslai bei jų uždaviniai.

LSP iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenai parengtas baigtinis pagrindinių rodiklių sąrašas (toliau – PRS), kurį sudaro 51 unifikuotas rodiklis, geriausiai apibūdinantis LSP siekinius.

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas“) atliekamas palyginant praėjusių metų Šiaulių rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. **PRS analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti**, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, **įvertinant** Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokių intervencijų / priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Šiaulių rajono gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“. Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis), pasirinktos 3 pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės, kurių rodiklio ar pokyčio kryptis yra prasčiausia, palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis (raudonos spalvos pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės). Sudarytas Šiaulių rajono probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašas. Šiose srityse atlikta atrinktų rodiklių detali analizė ir vertinimas. Parengtos rekomendacijos.

Vadovaujantis šviesoforo principu, savivaldybės suskirstytos į grupes:

- rodiklis, kuris atspindi geriausią situaciją, yra priskiriamas prie savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei ir žymimas žalia spalva;
- rodiklis, kuris atspindi prastą situaciją, yra priskiriamas prie savivaldybių su prastais rodikliais grupei ir žymimas raudona spalva;
- geltona spalva žymimas rodiklis, kuris interpretuoja Lietuvos rodiklį.

1 lentelė. Šiaulių rajono savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis, 2018.

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė / Lietuva
1	2	3	4	5	6
Strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai					
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	77,3	76,0	69,9	78,6	1,02
Išvengiamas mirtingumas (proc.)	34,7	30,5	24,6	41,0	1,14
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį					
1.1 uždavinys – sumažinti skurdo lygį ir bedarbystę					
Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	16,9	24,4	0,0	79,5	0,69
Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	15,1	23,8	0,0	75,7	0,63
Bandymų žudyti (X60–X64, X66–X84) skaičius 100 000 gyv.	33,9	42,1	19,2	81,1*	0,80
Mokyklinio amžiaus vaikai, nesimokantys mokykloje 1000 vaikų	39,2	69,1	35,2	220,2*	0,57
Socialinės rizikos šeimų skaičius 1000 gyv.	3,7	3,3	0,3	8,7*	1,12
Ilgalaikio nedarbo lygis 100 gyv.	2,4	2,2	0,3	8,2*	1,10
Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyventojų	-7,7	-5,3	-23,7*	8,4	1,46
1.2 uždavinys – sumažinti socialinę-ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu					
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00-Y89) 100 000 gyv.	89,5	93,4	41,8*	20,,1	0,96
Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V00-Y89) 100 000 gyv.	81,9	91,0	46,2	192,4	0,9
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1000 vaikų	197,7	148,9	57,4*	339,9	1,33
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyv.	34,7	25,4	3,2*	91,0*	1,37
Sergamumas tuberkulioze (nauji atvejai) (A15-A19) 100 000 gyv.	21,8	32,9	0,0*	80,9*	0,66
Sergamumas (nauji atvejai ir recidyvai) tuberkulioze (A15–A19) 100 000 gyv.	29,0	37,9	0,0	88,4	0,76
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką					
2.1 uždavinys – kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą					
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužeistų dėl nelaimingo atsitikimo darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.	0,4	0,9	0,0	3,9	0,41
Susižalojimai dėl nukritimų (W00-W19) 65+ amžiaus grupėje 10 000 gyv.	186,7	150,7	104,9	212,0	1,24
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.	107,0	67,1	45,3*	125,9	1,59
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyv.	52,0	74,9	0,0*	140,9	0,69

2.2 uždavinys – kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį					
Standartizuotas mirtingumas dėl atsitiktinių paskendimų (W65-W75) 100 000 gyv.	9,2	5,5	0,0	19,6*	1,75
Standartizuotas mirtingumas dėl nukritimų (W00-W19) 100 000 gyv.	23,9	15,3	0,0*	32,6	1,65
2.3 uždavinys – mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių					
Standartizuotas mirtingumas dėl transporto įvykių (V01-V99) 100 000 gyv.	9,4	7,9	0,0	26,3	1,21
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	4,8	3,0	0,0	17,0*	1,59
Transporto įvykiuose patirtų traumų skaičius (V00-V99) 100 000 gyv.	77,4	58,9	29,3*	136,3	1,31
2.4 uždavinys – mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą					
I atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 km ² 2016 m.	213	1010	63*	34382	0,21
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams, proc.	54,0	Nėra duomenų	27,8	99,2	Nėra duomenų
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams, proc.	47,9	Nėra duomenų	22,7	99,2	Nėra duomenų
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą					
3.1 uždavinys – sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą					
Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu (F11, F12, F14, F15, F16, F19, X41, X42, X61, X62, Y11, Y12), 100 000 gyv.	0,0	3,1	0,0	24,8	0,00
Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (E24.4, F10, G31.2, G40.5, G62.1, G72.1, I42.6, K29.2, K70, K85.2, K86.0, P04.3, X45, X65, Y15), 100 000 gyv.	8,9	17,7	0,0	45,1	0,53
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) 100 000 gyv.	48,4	85,8	3,9	442,1	0,56
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	113,0	189,9	49,8*	415,9	0,60
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	233,7	166,8	32,5	359,2	1,40
3.2 Skatinti sveikos mitybos įpročius					
Kūdikų, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	19,3	36,7	11,7*	73,5*	0,53
4 tikslas. Užtikrinti kokybiškesnę ir efektyvesnę sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius					
4.1 uždavinys – užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais					
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyventojų.	29,2	32,5	20,0	64,9	0,90
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto	4,8	6,9	4,1	10	0,70

ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyventojų					
4.2 uždavinys – plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą					
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	3,1	2,0	1,2*	6,2*	1,53
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyventojų	3,6	7,2	2,6*	13,6	0,50
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	7,9	9,1	6,5*	11,3	0,86
Sergamumas (nauji, recidyvai, grįžę po nutraukto gydymo ir pan.) vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.	0,0	6,1	0,0	17,2	0,0
Sergamumas (nauji atvejai) vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyventojų	0,0	3,1	0,0	13,9	0,0
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20-B24, A50-A64) 10 000 gyventojų	0,2	2,2	0,0	5,1	0,11
4.3 uždavinys – pagerinti motinos ir vaiko sveikatą					
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių	2,6	3,4	0,0	16,5	0,77
2 metų amžiaus vaikų MMR1(tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepijimo apimtys (proc.)	99,5	92,1	83,0	99,5	1,08
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo), poliomielito ir B tipo Haemophilus influenzae infekcijos vakcinos (3 dozės) skiepijimo apimtys (proc.)	96,2	92,3	70,0	97,7	1,04
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje	16,2	14,5	5,7	52,7	0,83
Vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	17,3	18,9	7,5	28,3	0,92
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyventojų	3,2	4,4	0,0	15,8	0,71
4.4 uždavinys – stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę.					
Mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyventojų	713,3	782,5	418,4	1372,3	0,91
Mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000 gyventojų	292,6	286,6	188,5	407,6	1,02
Mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų	193,4	191,0	95,5*	610,5	1,01
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų	48,6	56,6	26,9	112,0	0,86
Tikslinės populiacijos dalis (proc.),	44,0	50,2	13,8*	71,7	0,88

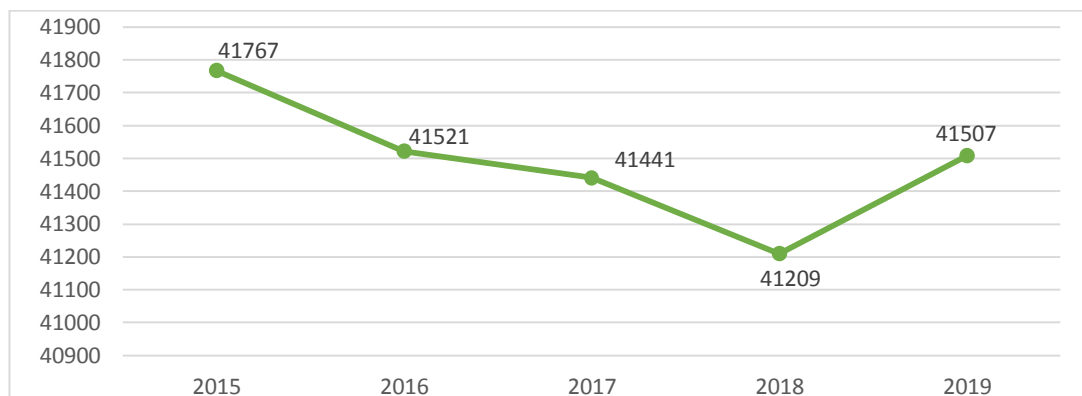
dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje (2016–2017 m.)					
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje	47,9	52,7	28,9*	72,0	0,91
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje	46,6	53,1	28,6*	66,0	0,88
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje	45,8	42,9	26,2	61,4	1,07

* 3 metų slankusis vidurkis

1.2. DEMOGRAFINĖ IR SOCIOEKONOMINĖ BŪKLĖ

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. pradžioje Šiaulių rajone gyveno 41 507 žmonės (19 981 vyrai ir 21 526 moterys), tai sudarė 1,49 proc. Lietuvos populiacijos. 2018 m. Šiaulių rajone 1 000 vyrų teko 1 077 moterys, t. y. moterų gyveno 1,07 karto daugiau nei vyrų.

Per pastaruosius penkerius metus Šiaulių rajone gyventojų skaičius sumažėjo 0,62 proc. (2015 m. pradžioje gyveno – 41 767 gyventojų, 2019 m. pradžioje – 41 507 gyventojų). Tačiau 2019 m. gyventojų skaičius Šiaulių rajone padidėjo 0,72 proc. (2018 m. pradžioje gyveno – 41 209 gyventojų, 2019 m. pradžioje – 41 507 gyventojų). Šiaulių rajono gyventojų skaičiaus pokytis per 5 metus pavaizduotas 1 paveiksle.

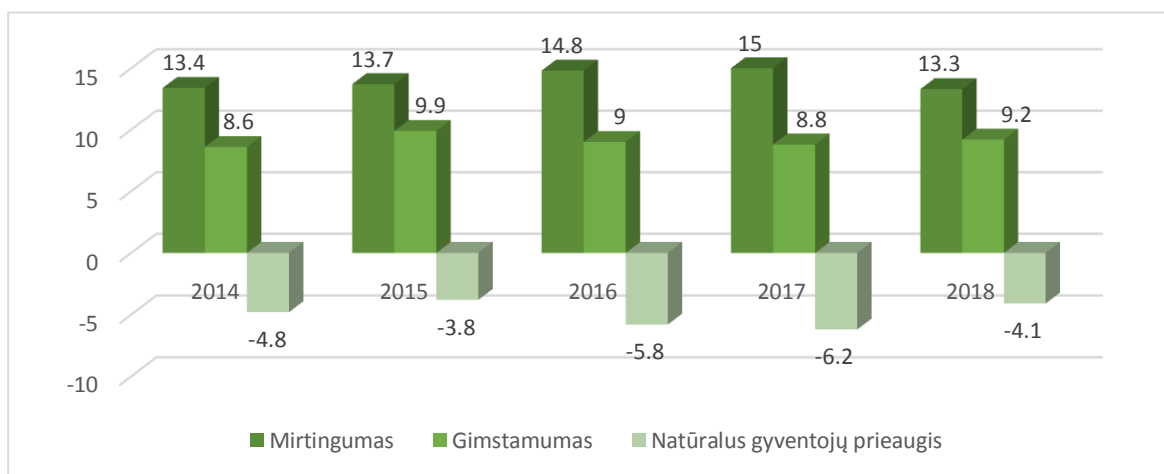

1 pav. Gyventojų skaičius Šiaulių rajone 2015 – 2019 m. pradžioje (abs. sk.), šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

Per 5 metus (2014 m. – 2018 m.) gimstamumas Šiaulių rajone padidėjo apie 6 proc. Lyginant su 2017 m. duomenimis, 2018 m. Šiaulių rajone gimstamumas padidėjo apie 4 proc., gimė 16 kūdikių daugiau (2017 m. – 366 kūdikių, 2018 m. – 382 kūdikiai). 2018 m. gimė daugiau berniukų nei mergaičių (201 vyr. giminės ir 181 mot. giminės), 2017 m. taip pat gimė daugiau berniukų nei mergaičių (190 vyr. giminės ir 176 mot. giminės). Mažiausias gimstamumas per 5 metus buvo 2014 m. (gimė 360 kūdikių) (žr. 2 pav.).

Per 5 metus (2014 m. – 2018 m.) mirtingumas Šiaulių rajone sumažėjo apie 2 proc. 2018 m. mirė 551 asmuo (257 vyrai ir 294 moterys), tai yra 69 asmenimis mažiau nei 2017 m. (mirė 620 asmenų). Lyginant su 2017 m. duomenimis, 2018 m. mirtingumas Šiaulių rajone sumažėjo apie 12 proc. Mirtingumas Šiaulių rajone 2018 m. yra mažiausias per 5 metus (žr. 2 pav.).

2

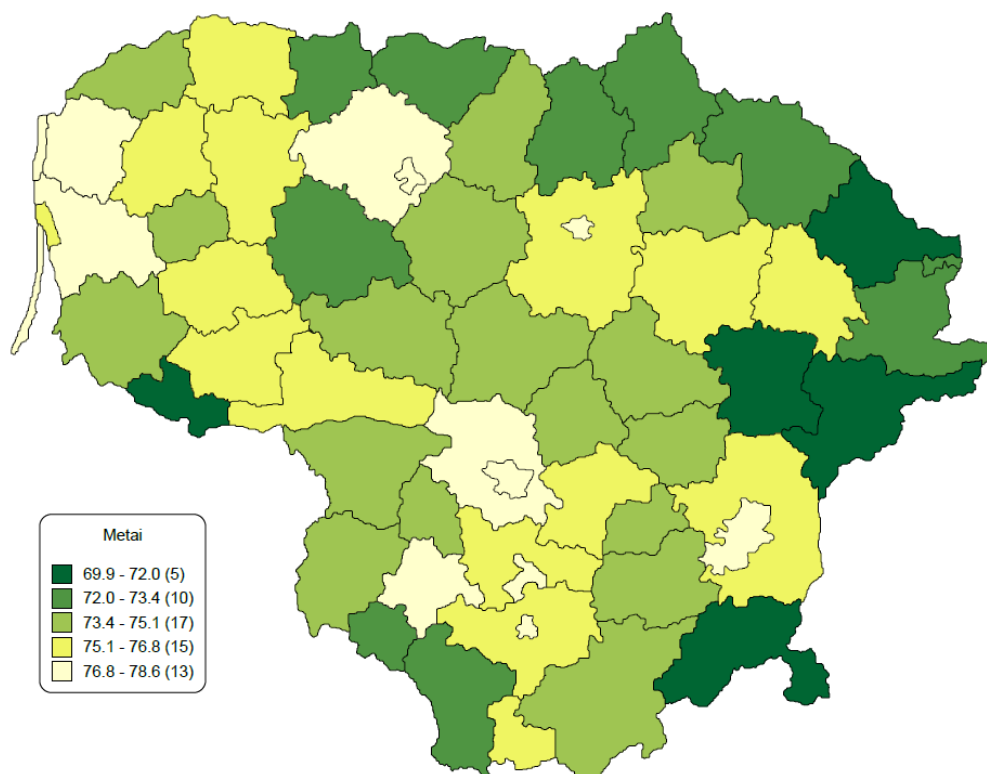
pav. Natūrali gyventojų kaita Šiaulių rajone 2014 – 2018 m. (1 000 gyv.), šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

Nepaisant Šiaulių rajono savivaldybės gyventojų gimstamumo padidėjimo ir mirtingumo sumažėjimo, natūralus gyventojų prieaugis 5 metų laikotarpiu vis dar lieka neigiamas. Nepastebimas nei tendencingas natūralaus gyventojų prieaugio mažėjimas, nei didėjimas. 5 metų laikotarpiu šis rodiklis buvo didžiausias 2015 m. -3,8 atvejų 1000-čiui gyventojų, mažiausias buvo 2017 m. -6,2 atvejų 1000-čiui gyventojų (žr. 2 pav.).

Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė – tai pagrindinis gyventojų sveikatos rodiklis, parodantis bendrą rizikos veiksnių poveikį, ligų paplitimą, intervencijų bei gydymo veiksmingumą.

Vidutinės tikėtinės gyvenimo trukmės (metais) skirtumai tarp savivaldybių yra nedideli. Lyginant su Lietuvos vidurkiu, 2018 m. Šiaulių rajono gyventojų vidutinė gyvenimo trukmė yra 1,3 metais ilgesnė už Lietuvos vidurkį (Lietuvos – 76 m., Šiaulių rajonas – 77,3 m.).

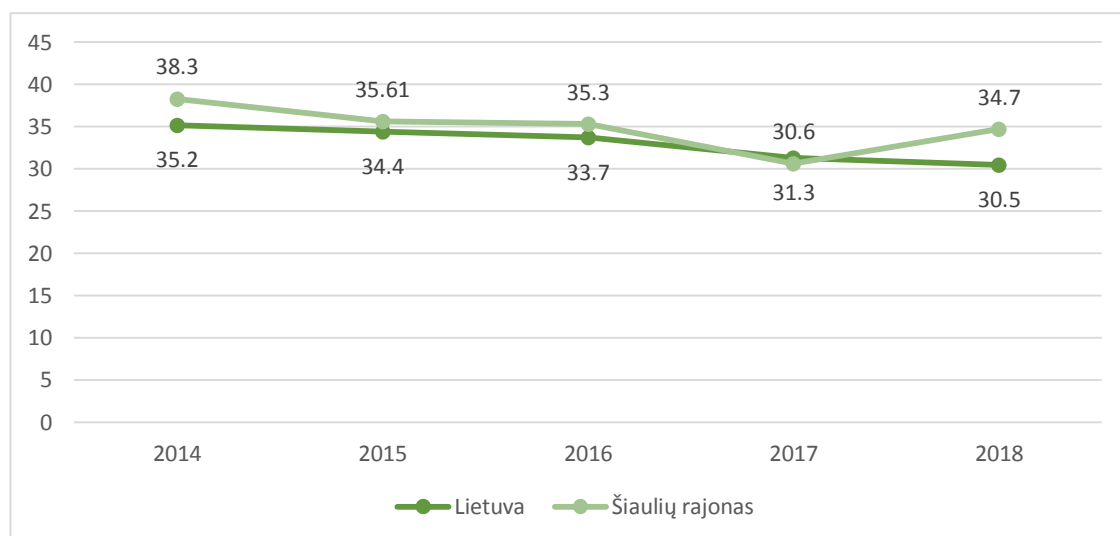
Lyginant su kitomis savivaldybėmis, Šiaulių rajono gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė nuo ilgiausios gyvenimo trukmės (Kauno rajono savivaldybė – 78,6 m.) skyrėsi 1,7 proc., o nuo trumpiausios (Šalčininkų rajono savivaldybė – 69,9 m.) 9,5 proc. (3 pav.).

3 pav. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė 2018 m., šaltinis – Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Lietuvos Sveikatos rodiklių duomenų bazė

Vertinant savivaldybės gyventojų sveikatą, svarbus rodiklis yra išvengiamas mirtingumas. **Išvengiamas mirtingumas** – tai mirtingumas, nulemtas ligų (ar būklių), kurių galima išvengti taikant žinomas efektyvias prevencines ir / ar diagnostikos ir / ar gydymo priemones.

Šiaulių rajone 2018 m. 34,7 proc. visų mirčių buvo galima išvengti. Palyginus šį rodiklį su Lietuvos vidurkiu (30,5 proc.) nustatyta, kad Šiaulių rajono 2018 m. išvengiamo mirtingumo rodiklis didesnis 4,2 proc. Lietuvoje pastebima teigiama tendencija – nuo 2016 m. šis rodiklis sumažėjo apie 10 proc. Pastebima, kad nuo 2014 m. Šiaulių rajono išvengiamo mirtingumo rodiklio reikšmės kito, buvo pastebimas tendencingas mažėjimas. Tačiau 2018 m. situacija pasikeitė, išvengiamo mirtingumo rodiklis padidėjo. Vis dėl to per 5 metų laikotarpį Šiaulių rajono išvengiamo mirtingumo rodiklis sumažėjo 9,4 proc. (4 pav.).

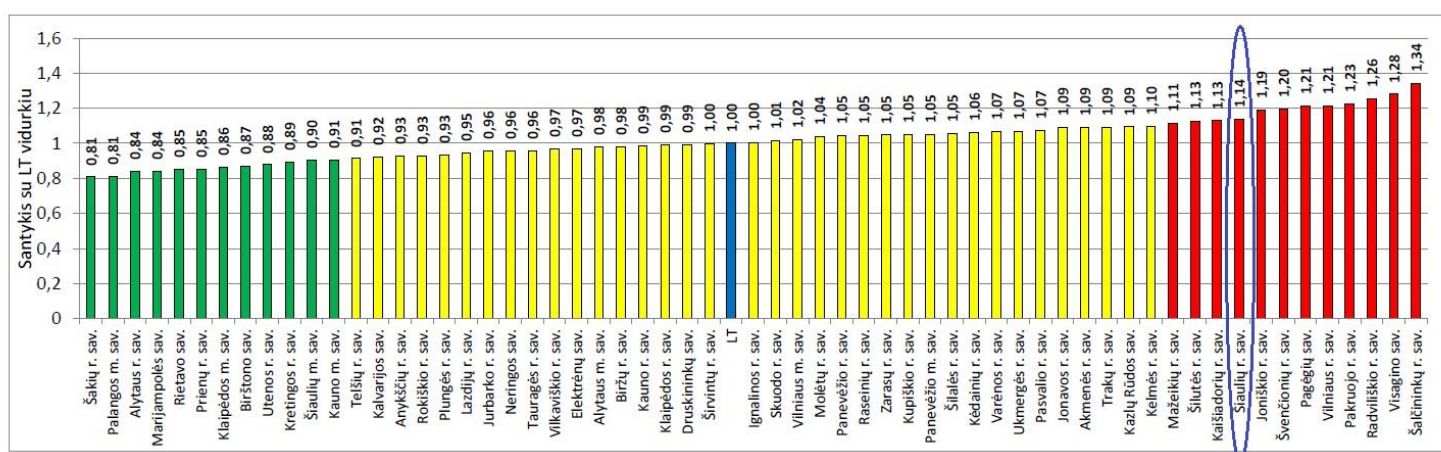

4 pav. Išvengiamas mirtingumas (proc.) Lietuva ir Šiaulių rajonas 2014 – 2018 m., šaltinis – Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras, „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2018 m.“

Lietuvoje 2018 m. nuo išvengiamų ligų mirė 12066 asmenys, tai yra 510 asmenų mirčių mažiau nei 2017 m. Šiaulių rajone 2018 m. nuo išvengiamų ligų mirė 191 asmuo, tai yra 1 asmens mirtimi daugiau nei 2017 m.

Pagal išvengiamo mirtingumo rodiklį Šiaulių rajonas patenka į savivaldybių, turinčių didžiausią rodiklį, 12-uką (5 pav.). 2017 m. šio rodiklio santykis su Lietuva buvo 1, 2016 m. – 1,05, o 2015 m. – 1,03.

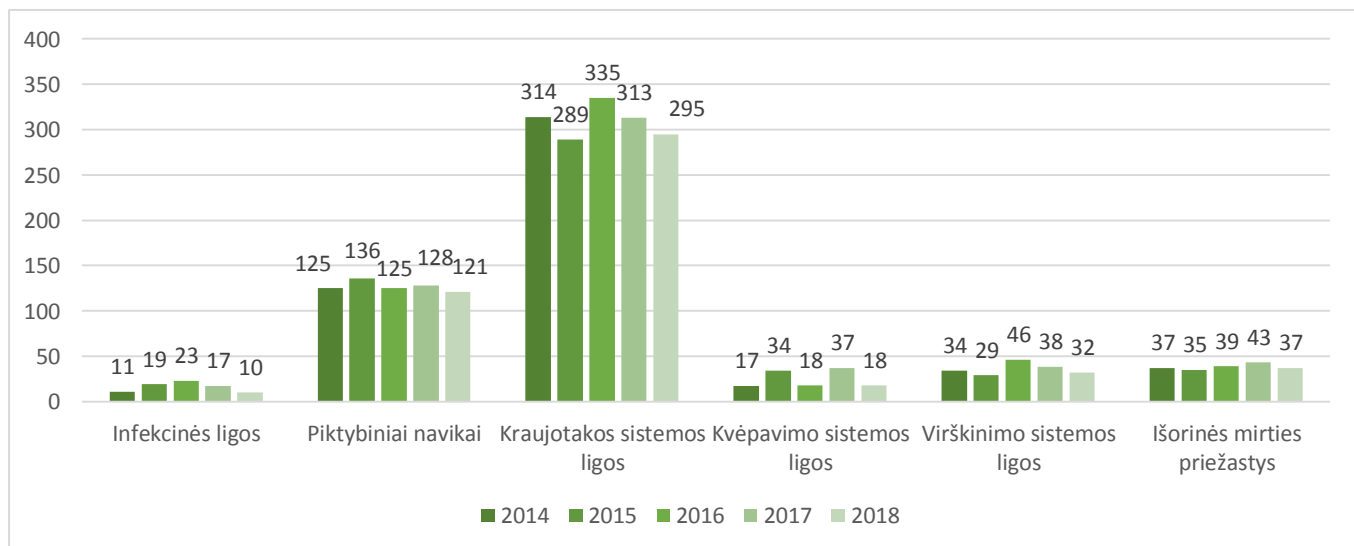
Už mažiausią rodiklį turinčios Šakių rajono savivaldybės (24,6 proc.) Šiaulių rajono savivaldybės rodiklis didesnis 29 procentais.

5 pav. Išvengiamas mirtingumas (savivaldybių santykis su Lietuvos vidurkiu) 2018 m., šaltinis – „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2018 m.“

Mirtingumo rodiklis yra svarbus, kadangi yra vienintelis daug metų pagal tarptautines taisykles registruojamas sveikatos rodiklis daugelyje šalių. Remiantis mirtingumo duomenimis,

netiesiogiai galima matuoti svarbiausių ligų pasiskirstymą skirtingose vietovėse, netiesiogiai vertinti sveikatos ir sveikatos paslaugų prieinamumą bei kokybę, spręsti apie sveikatos priežiūros ir sveikatos politikos įtaką gyventojų sveikatai bei numatyti naujas veiksmų kryptis.

6 pav. Pagrindinės mirties priežastys Šiaulių rajono savivaldybėje 2014–2018 m. (abs. sk.), šaltinis – Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Lietuvos Sveikatos rodiklių duomenų bazė

2018 m. Šiaulių rajono savivaldybėje mirė 69 žmonėmis mažiau nei 2017 m. (2018 m. – 551, 2017 m. – 620). Pagrindinėmis mirties priežastimis išlieka kraujotakos sistemos ligos, kurios 2018 m. Šiaulių rajone nusinešė 295 gyvybes, tai yra 5,8 proc. mažiau nei 2017 m. ir net 12 proc. mažiau nei 2016 m. Mirčių dėl piktybinių navikų užfiksuota 5,5 proc. mažiau nei 2017 m. Šiaulių rajone 2018 m. pastebimas net 51,4 proc. mirčių dėl kvėpavimo sistemos ligų sumažėjimas, palyginus su 2017 m. (2018 m. – 18, 2017 m. – 37). Taip pat 2018 m. užfiksuotas žymus 41 proc. mirčių nuo infekcinių ligų sumažėjimas (2018 m. – 10, 2017 m. – 17) (6 pav.).

1.3. ŠIAULIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Iš 1 lentelėje „Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“ pateiktų PRS rodiklių reikšmių Šiaulių rajono savivaldybėje palyginimo su atitinkamu Lietuvos vidurkio rodikliu matyti, kad:

- Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.

2018 m. Šiaulių rajono rodiklis 30,7 proc. mažesnis už Lietuvos rodiklį.

- Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.

2018 m. Šiaulių rajono rodiklis 36,6 proc. mažesnis už Lietuvos rodiklį.

- Mokyklinio amžiaus vaikai, nesimokantys mokykloje 1000 vaikų
Šiaulių rajone 2018 m. šis rodiklis 43,3 proc. mažesnis už Lietuvos rodiklį.
- Sergamumas tuberkulioze (nauji atvejai) (A15-A19) 100 000 gyv.
2018m. Šiaulių rajono rodiklis 33,7 proc. mažesnis už Lietuvos rodiklį.
- Sergamumas tuberkulioze (nauji atvejai ir recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv.
2018m. Šiaulių rajono rodiklis 23,5 proc. mažesnis už Lietuvos rodiklį.
- Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu (F11, F12, F14, F15, F16, F19, X41, X42, X61, X62, Y11, Y12), 100 000 gyv.
2018 m. Šiaulių rajone nemirė nei vienas žmogus dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu.
- Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (E24.4, F10, G31.2, G40.5, G62.1, G72.1, I42.6, K29.2, K70, K85.2, K86.0, P04.3, X45, X65, Y15), 100 000 gyv.
2018 m. Šiaulių rajono rodiklis 49,7 proc. mažesnis už Lietuvos rodiklį.
- Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyventojų
2018 m. Šiaulių rajono rodiklis 10 proc. mažesnis už Lietuvos rodiklį.
- Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyventojų
2018 m. Šiaulių rajono rodiklis 30,4 proc. mažesnis už Lietuvos rodiklį.
- Sergamumas (nauji, recidyvai, grįžę po nutraukto gydymo ir pan.) vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.
2018 m. Šiaulių rajone nebuvo užfiksuota sergančiųjų vaistams atsparia tuberkulioze.
- Sergamumas (nauji atvejai) vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyventojų
2018 m. nebuvo užfiksuota naujų sergančiųjų vaistams atsparia tuberkulioze.
- Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20-B24, A50-A64) 10 000 gyventojų
2018 m. Šiaulių rajono rodiklis 99 proc. mažesnis už Lietuvos rodiklį.
- 2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepavimo apimtys (proc.)
2018 m. Šiaulių rajone paskiepyta 99,5 proc. 2 metų amžiaus vaikų. Šis rodiklis 8 proc. didesnis už Lietuvos rodiklį.
- 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo), poliomielito ir B tipo Haemophilus influenzae infekcijos vakcinos (3 dozės) skiepavimo apimtys (proc.)
2018 m. Šiaulių rajone paskiepyta 96,2 proc. 1 metų amžiaus vaikų. Šis rodiklis 4,2 proc. didesnis už Lietuvos rodiklį.
- Mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyventojų
2018 m. Šiaulių rajono rodiklis 8,8 proc. mažesnis už Lietuvos rodiklį.

- Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje

Šioje programoje dalyvavo 2,9 proc. daugiau Šiaulių rajono gyventojų nei Lietuvos vidurkis (Šiaulių rajonas – 45,8 proc., Lietuva – 42,9 proc.). 2017 m. šių rodiklių skirtumas tarp Šiaulių rajono ir Lietuvos buvo mažesnis (3,6 proc.).

Septynios Šiaulių rajono savivaldybės rodiklių reikšmės patenka į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę (raudonoji zona):

- Išvengiamas mirtingumas (proc.) (Šiaulių rajono vidurkis yra 1,14 karto didesnis už Lietuvos vidurkį)
- Susižalojimai dėl nukritimų (W00-W19) 65+ amžiaus grupėje 10 000 gyv. (Šiaulių rajono vidurkis yra 1,24 karto didesnis nei Lietuvos vidurkis).
- Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv. (Šiaulių rajono vidurkis yra 1,59 karto didesnis nei Lietuvos vidurkis).
- Standartizuotas mirtingumas dėl nukritimų (W00-W19) 100 000 gyv. (Šiaulių rajono vidurkis yra 1,56 karto didesnis nei Lietuvos vidurkis).
- Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais (Šiaulių rajono vidurkis yra 1,7 karto mažesnis nei Lietuvos vidurkis).
- Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) (Šiaulių rajono vidurkis yra 1,9 karto mažesnis nei Lietuvos vidurkis).
- Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyventojų (Šiaulių rajono vidurkis yra 2 kartus mažesnis nei Lietuvos vidurkis).

Kiti lentelės rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (geltonoji zona).

Remiantis profilio rodikliais, kaip **prioritetinės** sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai:

- Susižalojimai dėl nukritimų (W00-W19) 65+ amžiaus grupėje 10 000 gyv.
- Standartizuotas mirtingumas dėl nukritimų (W00-W19) 100 000 gyv.
- Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)

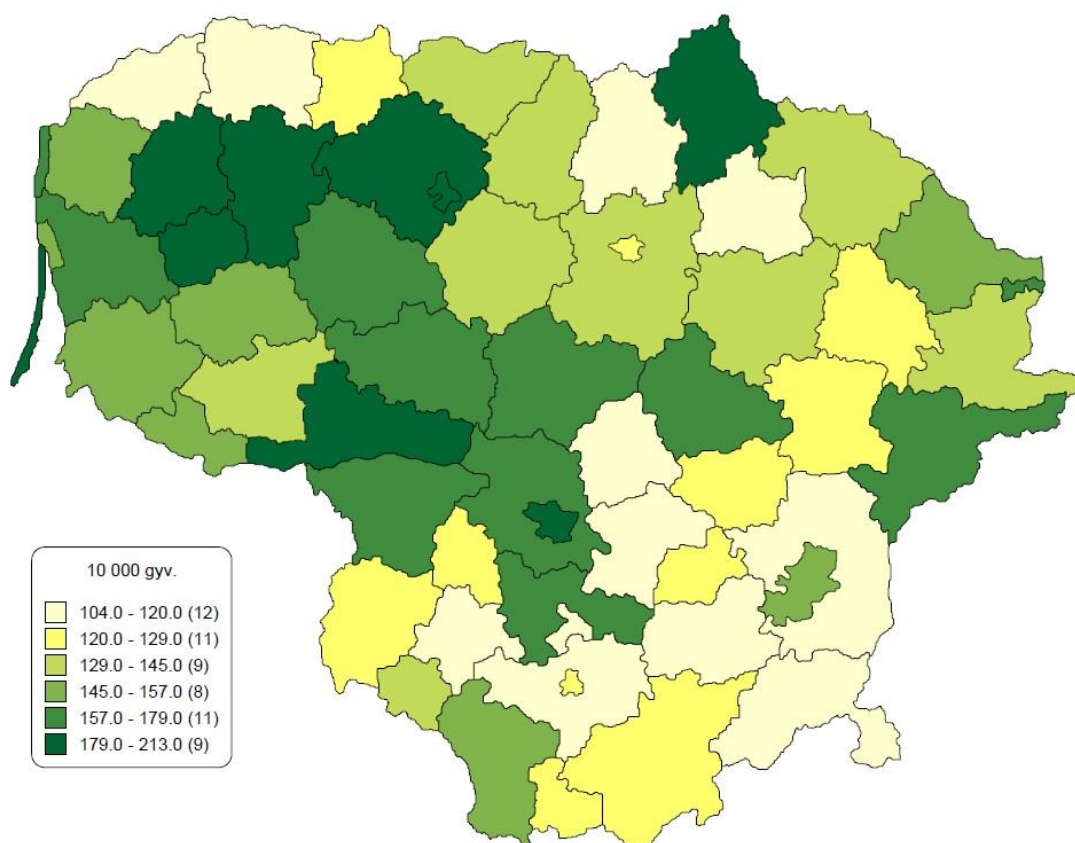
II SKYRIUS

SPECIALIOJI DALIS

2.1. SUSIŽALOJIMAI DĖL NUKRITIMŲ (W00-W19) 65+ AMŽIAUS GRUPĖJE 10 000 GYV.

Igyvendinant Lietuvos sveikatos programos tikslo „Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką“ uždavinį „Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą“ būtina analizuoti aukštą susižalojimų dėl nukritimų 65+ amžiaus grupėje rodiklį.

Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyv. – tai per metus stacionarinėse sveikatos priežiūros įstaigose užregistruotų susižalojimų dėl nukritimų (TLK- 10-AM W00-W19) atvejų skaičius tarp 65 metų ir vyresnio amžiaus gyventojų, tenkantis 10 000 gyventojų.

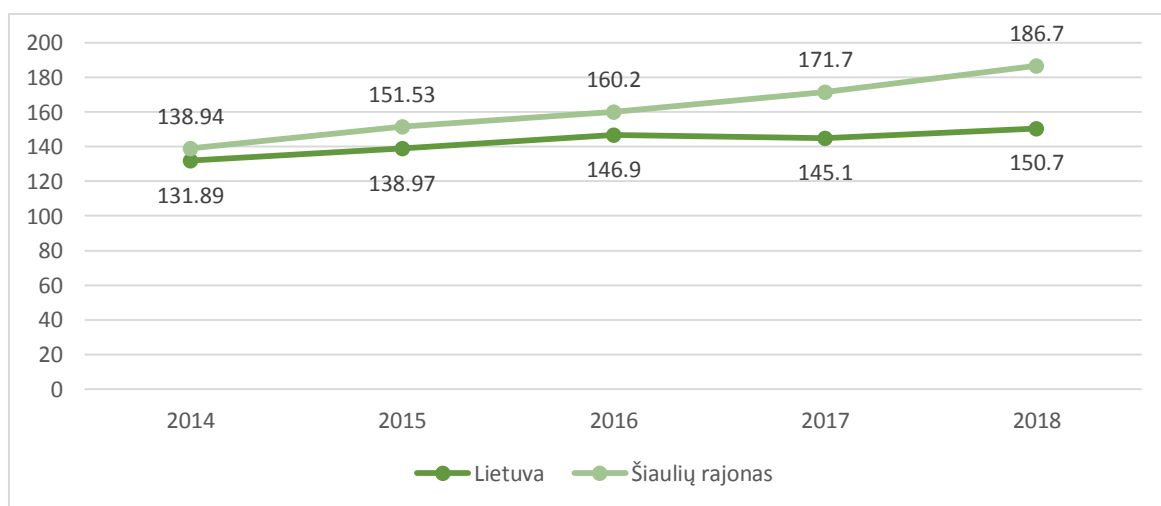

7 pav. Susižalojimai dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyv., 2017 m.,
šaltinis – Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2018 m. Lietuvoje iš 10 000 vyresnio amžiaus (65+ m. amžiaus) žmonių 151 gydėsi stacionare dėl susižalojimo nukritus. Šiaulių rajono savivaldybėje šis rodiklis 19,2 proc. didesnis už Lietuvos vidurkį (atitinkamai Lietuvoje – 150,7 atvejų 10 000 gyventojų 65+ m.; Šiaulių rajone –

186,7 atvejų 10000 gyventojų 65+ m.). Šiaulių rajono savivaldybė patenka į šeštą vietą Lietuvoje, pagal susižalojimus dėl nukritimo 65+ amžiaus grupėje (7 pav.).

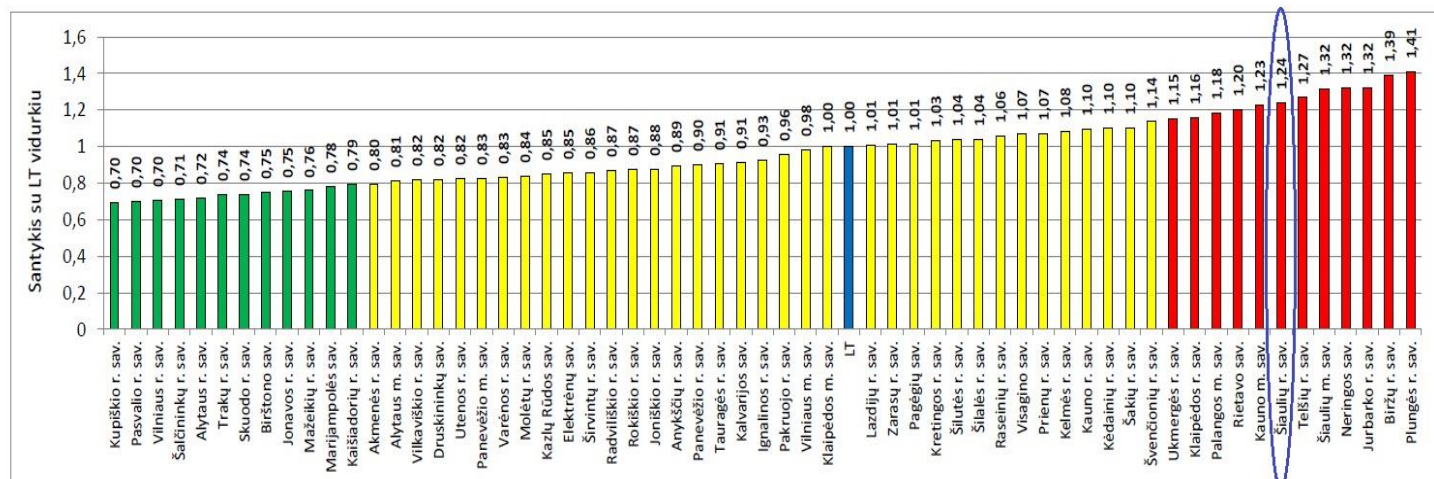
2018 m. pastebima, kad susižalojimų dėl nukritimų 65+ amžiaus grupėje Šiaulių rajono savivaldybėje padaugėjo 8 proc., lyginant su 2017 m. (2017 m. – 171,7; 2018 m. – 186,7 atvejų 10 000 gyventojų 65+ m.) (8 pav.). O lyginant su 2016 m., padaugėjo net 14,2 proc. (2016 m. – 160,2). Mažiausias susižalojimų dėl nukritimų 65+ amžiaus grupėje Šiaulių rajono savivaldybėje skaičius buvo 2014 m. (138,94 atvejų 10 000 gyv.).

8 pav. Susižalojimai dėl nukritimo atvejų 65+ m. amžiaus grupėje Šiaulių rajono savivaldybėje ir Lietuvos Respublikoje 2014 – 2018 m. (10 000 gyv.), šaltinis – Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Lietuvos Sveikatos rodiklių duomenų bazė

Pagyvenę žmonės yra tarp pažeidžiamiausių visuomenės grupių, tad jų sveikatos ir saugos klausimams turi būti skiriamas padidintas dėmesys. Mokslininkų nuomone, prognozuojama, kad iki 2050-ųjų metų gimstamumas Europoje didės nežymiai, vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė ilgės, tad senyvo amžiaus žmonių neišvengiamai daugės. Svarbu užtikrinti pagyvenusių žmonių sveikatą ir sveikesnę senatvę.

Šiaulių rajono savivaldybėje iš 10 000 vyresnio amžiaus (65+ m. amžiaus) žmonių 154 gydėsi stacionare dėl susižalojimo nukritus. Pagal šį rodiklį, Šiaulių rajono savivaldybė patenka tarp 7 savivaldybių, turinčių didžiausią rodiklį (9 pav.). 2018 m. šio rodiklio santykis su Lietuva buvo 1,24, kai 2017 m. – 1,2, o 2016 m. buvo 1,09. Nuo mažiausią rodiklį turinčios Kupiškio rajono savivaldybės (104,9 atvejų 10 000 gyventojų 65+ m. amžiaus), Šiaulių rajono savivaldybės rodiklis didesnis 43,8 proc.

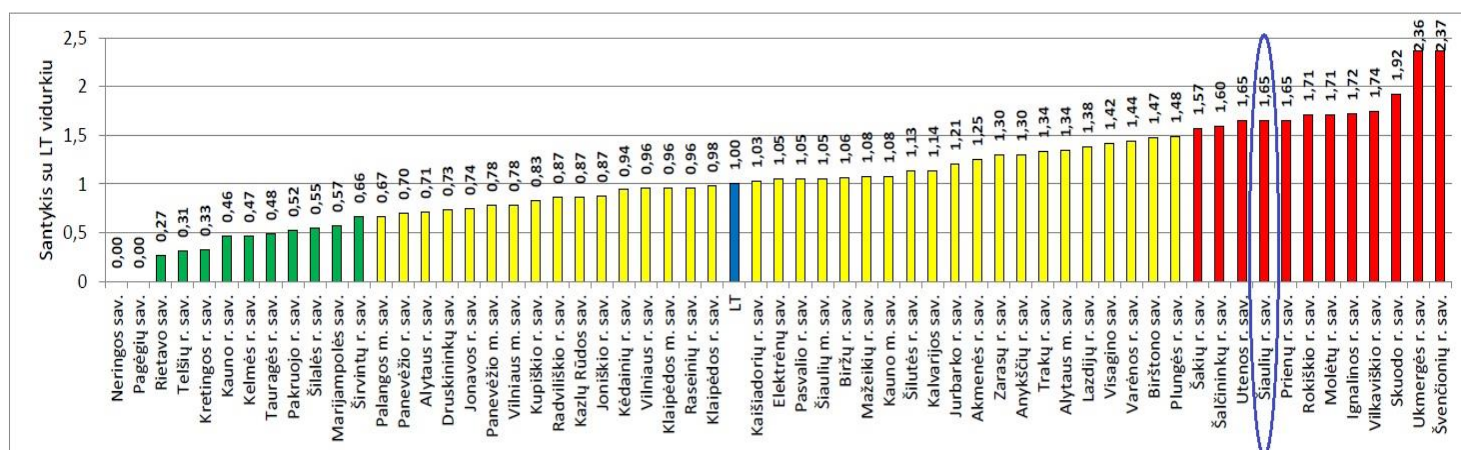

9 pav. Susižalojimai dėl nukritimo atvejų 65+ m. amžiaus grupėje (savivaldybių santykis su Lietuvos vidurkiu) 2018 m., šaltinis – „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2018 m.“

2.2. STANDARTIZUOTAS MIRTINGUMAS DĖL NUKRITIMŲ (W00-W19) 100 000 GYV.

Igyvendinant Lietuvos sveikatos programos tikslo „Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką“ uždavinį „Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį“ būtina analizuoti aukštą standartizuoto mirtingumo dėl nukritimų rodiklį.

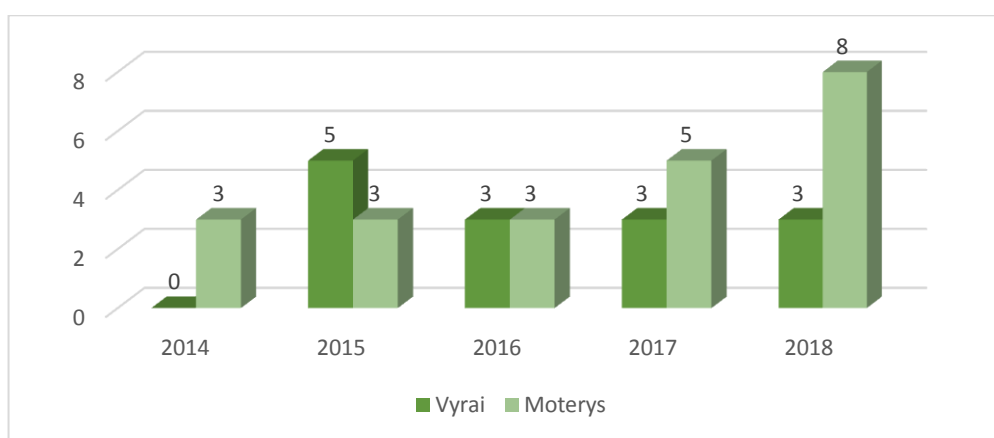
Mirties dėl nukritimų grupę apima tokios mirties priežastys kaip griuvimas lygioje vietoje (ant sniego, ledo), einant ar užkliuvus, nukritimai nuo neįgaliojo vežimėlio, lovos, kėdės, kitų baldų, žaidimo aikštelės įrenginių, nuo medžio ar uolos ir pan.

10 pav. Standartizuotas mirtingumas dėl nukritimų (W00-W19) 100 000 gyv. (savivaldybių santykis su Lietuvos vidurkiu) 2018 m., šaltinis – „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2018 m.“

2018 m. Lietuvoje iš 100 000 gyventojų 16 mirė nukritę (nugriuvę). Iš viso užregistruotas 451 mirties atvejis dėl nukritimų. Daugiau dėl nukritimų mirė vyrų nei moterų (237 vyrai, 214 moterų). Pagal veiklą daugiausiai mirčių įvyko griūnant lygioje vietoje paslydus, einant ar užkliuvus – 97 mirties atvejai.

Savivaldybėse mirtingumo dėl nukritimų rodiklis pasiskirstęs netolygiai ir svyravo nuo 5,0 atvejų 100 000 gyventojų Telšių rajono savivaldybėje iki 38,1 atvejų 100 000 gyventojų Švenčionių rajono savivaldybėje. Dėl nukritimų nemirė nė vienas Pagėgių ir Neringos savivaldybių gyventojas. Šiaulių rajono savivaldybėje šis rodiklis siekia 23,9 atvejų 100 000 gyventojų ir patenka į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę (10 pav.)

11 pav. Šiaulių rajono gyventojų mirtingumas dėl nukritimų (W00-W19) pagal lytį 2014–2018 m. (abs. sk.), šaltinis – Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Šiaulių rajono savivaldybės rodiklis yra 1,5 karto didesnis už Lietuvos rodiklį (15,3 atvejų 100 000 gyventojų) bei 5 kartus didesnis už vieną iš mažiausių Telšių rajono savivaldybės rodiklį (5,0 atvejų 100 000 gyventojų).

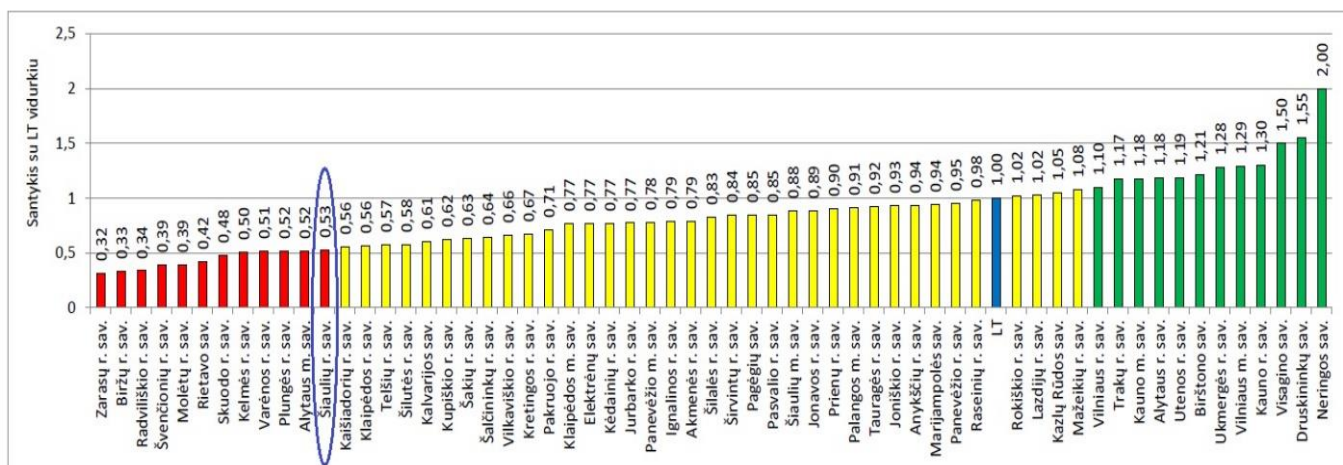
Šiaulių rajone 2018 m. dėl nukritimų mirė 11 asmenų (8 moterys ir 3 vyrai). Šiaulių rajone ryškėja tendencija, jog dėl nukritimų miršta vis daugiau moterų nei vyrų (11 pav.). Lietuvos mastu daugiau dėl nukritimų mirė vyrų nei moterų.

2.3. KŪDIKIŲ, IŠIMTINAI ŽINDYTŲ IKI 6 MĖN. AMŽIAUS, DALIS (PROC.)

Dėl teigiamo poveikio ir kūdikio (vaiko iki 1 m. amžiaus), ir motinos sveikatai PSO rekomenduoja kūdikius iki 6 mėn. maitinti vien tik motinos pienu. 2018 m. vaikų, per metus sulaukusių vienerių metų, buvo 25 921. Apie trečdalis jų (9 523 kūdikiai) iki 6 mėn. maitinti išimtinai tik motinos pienu. Zarasų rajono, Biržų rajono, Radviliškio rajono, Švenčionių rajono ir

Molėtų rajono savivaldybėse gyvenantys kūdikių buvo maitinami motinos pienu trumpiausiai, tai yra šiose savivaldybėse tik 12–15 proc. kūdikių žindyti iki 6 mėn.

Šiaulių rajonas ketvirtus metus iš eilės patenka į raudoną zoną dėl labai mažo procento kūdikių, išimtinai žindyti iki 6 mėn. amžiaus. 2015 m. Šiaulių rajone kūdikių, išimtinai žindyti iki 6 mėn. amžiaus buvo 16,09 proc., 2016 m. šis skaičius pakilo iki 17 proc. 2017 m. žindyti kūdikių procentas vėl nukrito iki 13,6 proc., o 2018 m. duomenimis, Šiaulių rajone buvo jau 19,3 proc. kūdikių, išimtinai maitintų tik motinos pienu iki 6 mėn. amžiaus.

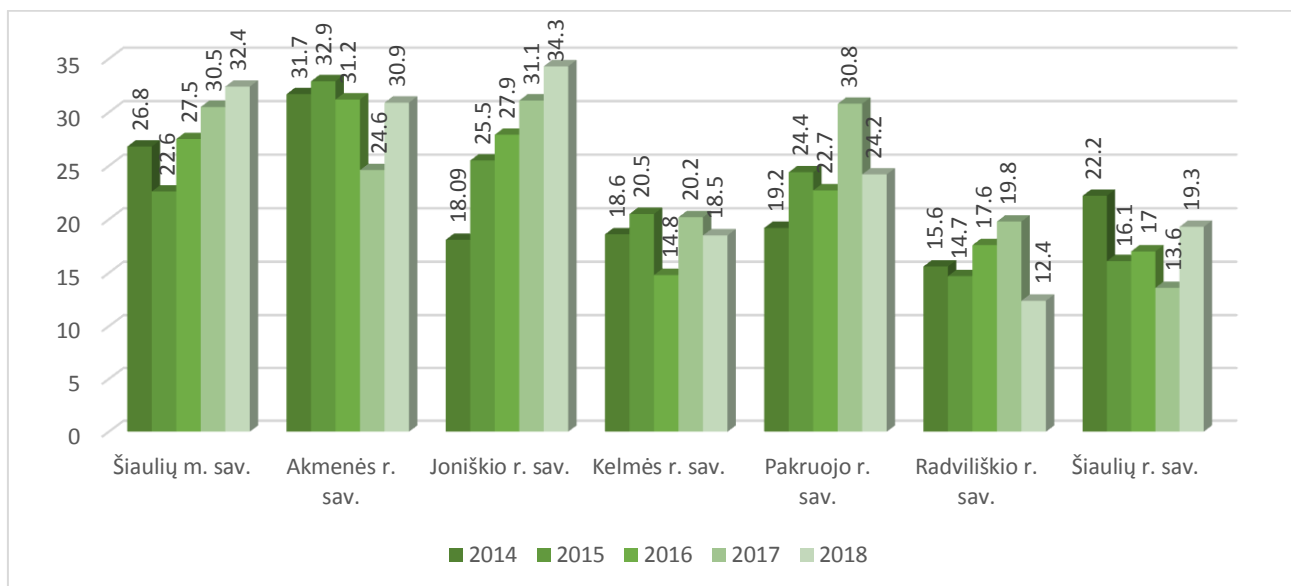
12 pav. Kūdikių, išimtinai žindyti iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) (savivaldybių santykis su Lietuvos vidurkiu), šaltinis – „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2018 m.“

Šiaulių rajono savivaldybės 2018 m. rodiklis yra beveik 2 kartus mažesnis už Lietuvos rodiklį (36,7 proc.). Daugiausia kūdikių, iki 6 mėn. maitintų vien tik motinos pienu, 2018 m. užregistruota Neringos savivaldybėje (73,5 proc.). Nuo Neringos savivaldybės Šiaulių rajonas atsilieka beveik 4 kartus (12 pav.). 2018 m. kūdikių išimtinai žindyti iki 6 mėn. amžiaus, dalis procentais padidėjo tiek Šiaulių rajono savivaldybėje, tiek visoje Lietuvoje.

2018 m. Šiaulių apskrityje daugiausia kūdikių, žindyti iki 6 mėn. amžiaus, buvo Joniškio rajono savivaldybėje (34,3 proc.), o mažiausia – Radviliškio rajono savivaldybėje (12,4 proc.). Nuo didžiausio Joniškio rajono savivaldybės rodiklio 2018 m. Šiaulių rajono savivaldybės rodiklis atsilieka 15 proc. Nuo 2017 m. Šiaulių rajono rodiklis padidėjo 5,7 proc., tačiau vis dar išlieka vienu žemiausiu Lietuvoje. Vertinant 5 metų laikotarpį (2014–2018 m.), Šiaulių rajono rodiklis yra sumažėjęs 2,92 proc.

Lyginant visas Šiaulių apskrities savivaldybes su 2017 m. rodikliais, labiausiai pakilo Akmenės rajono savivaldybės rodiklis – 6,3 proc., rodikliai nukrito Radviliškio rajono savivaldybėje (7,4 proc.), Pakruojo rajono savivaldybėje (6,6 proc.) ir Kelmės rajono savivaldybėje

(1,7 proc.). Lyginant su 2016 m. rodikliais, labiausiai sumažėjo Radviliškio rajono savivaldybės rodiklis (5,2proc.), labiausiai padidėjo Joniškio rajono savivaldybės rodiklis (6,4 proc.) (13 pav.).

13 pav. Šiaulių apskrities savivaldybių kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) 2014–2018 m., šaltinis – Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Lietuvos Sveikatos rodiklių duomenų bazė

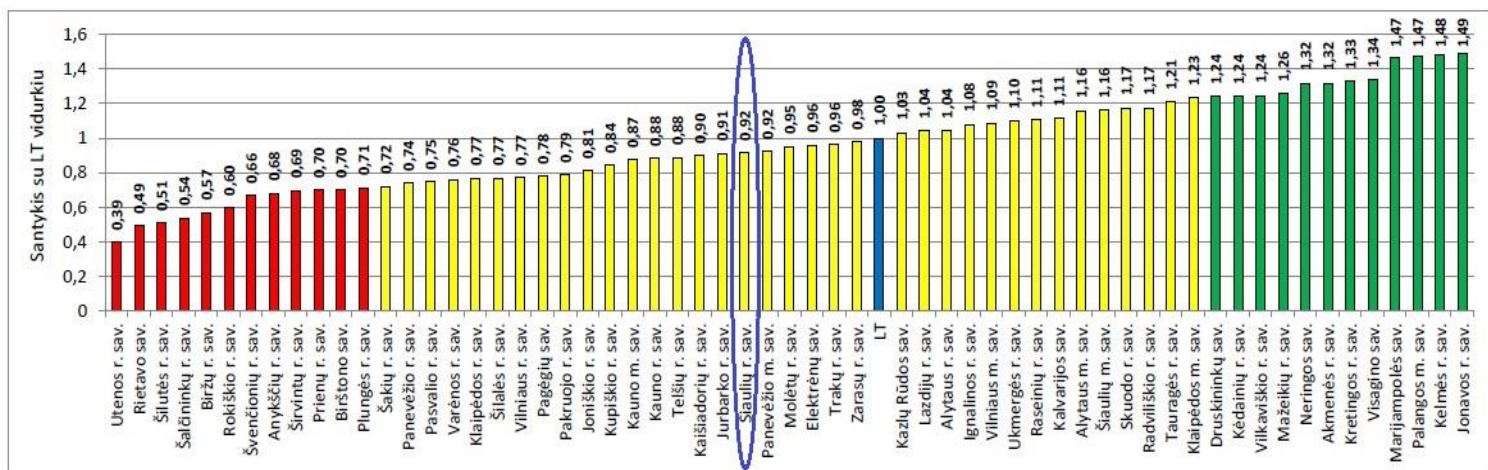
III SKYRIUS

PAPILDOMAI APRAŠOMI RODIKLIAI

3.1. VAIKŲ, NETURINČIŲ ĖDUONIES PAŽEISTŲ, PLOMBUOTŲ IR IŠRAUTŲ DANTŲ, DALIS (PROC.)

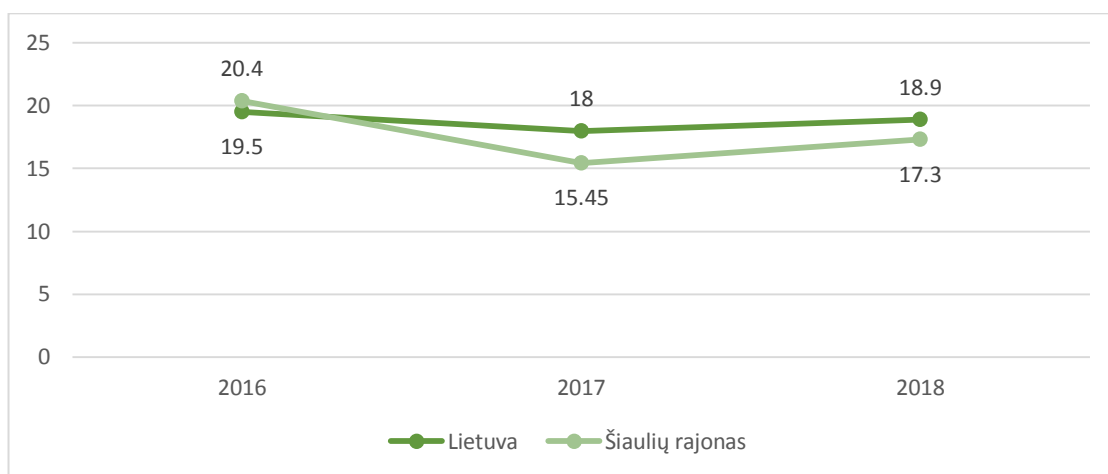
Kiekvienas moksleivis kasmet į mokyklą turi pristatyti pažymą apie dantų būklę. 2018 m. 56,1 proc. Lietuvos vaikų atnešė šią pažymą. Remiantis šios pažymos duomenimis, nustatyta, kad 18,9 proc. vaikų, pristatiusių sveikatos pažymą į mokyklą, neturėjo ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų. Pagal minėtas pažymas geriausia dantų būklė Jonavos rajono savivaldybėje gyvenančių vaikų – 28,3 proc. jų turėjo sveikus dantis, o prasčiausia – Utenos rajono savivaldybės vaikų – tik 7,5 proc. jų gali pasigirti sveikais dantimis.

Šiaulių rajonas patenka į geltonąją zoną, tai reiškia, kad vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis atitinka Lietuvos vidurkį. Šiaulių rajono savivaldybės rodiklis 2018 m. siekia 17,3 proc. (479 abs. sk.) ir yra 8,5 proc. mažesnis už Lietuvos rodiklį (14 pav.).

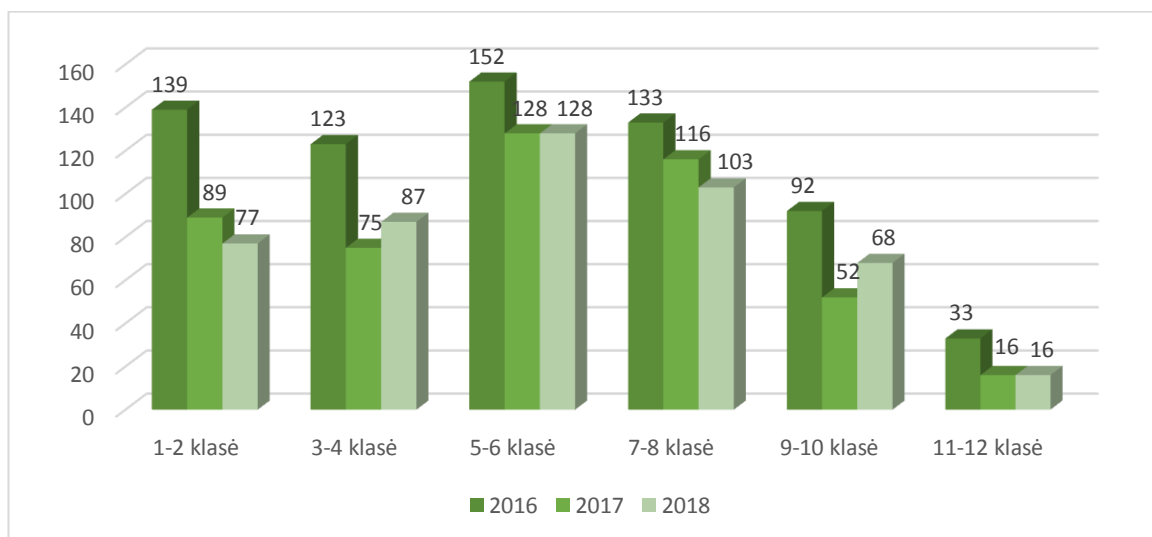
14 pav. Vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis 2018 m. (savivaldybių santykis su Lietuvos vidurkiu), šaltinis – „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2018 m.“

Lyginant vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.) Šiaulių rajone ir Lietuvoje 2016 – 2018 m., matyti, kad tiek Lietuvoje, tiek Šiaulių rajone 2016 m. rodikliai buvo geriausi (15 pav.). Šiaulių rajono vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis per 3 metus sumažėjo apie 29 procentus, tai yra 2016 m. sveikus dantis turėjo 672 vaikai, o 2018 m. – 479 vaikai.

15 pav. Vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.) Šiaulių rajone ir Lietuvoje 2016 – 2018 m., šaltinis – Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Lietuvos Sveikatos rodiklių duomenų bazė

Vertinant pagal lankomą klasę, matoma, kad Šiaulių rajono vaikai, lankantys vyresniasias klases turi mažiausiai sveikų dantų (16 pav.). Taip pat pastebima tendencija, kad mažėja 1–2 klasių (tai yra 7–8 metų amžiaus) mokinių, neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų. Ši tendencija pastebima visose klasėse. Daugiausiai vaikų, neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, 2016–2018 m. laikotarpiu yra 5–6 ir 7–8 klasių (tai yra 11–12 ir 13–14 metų amžiaus).

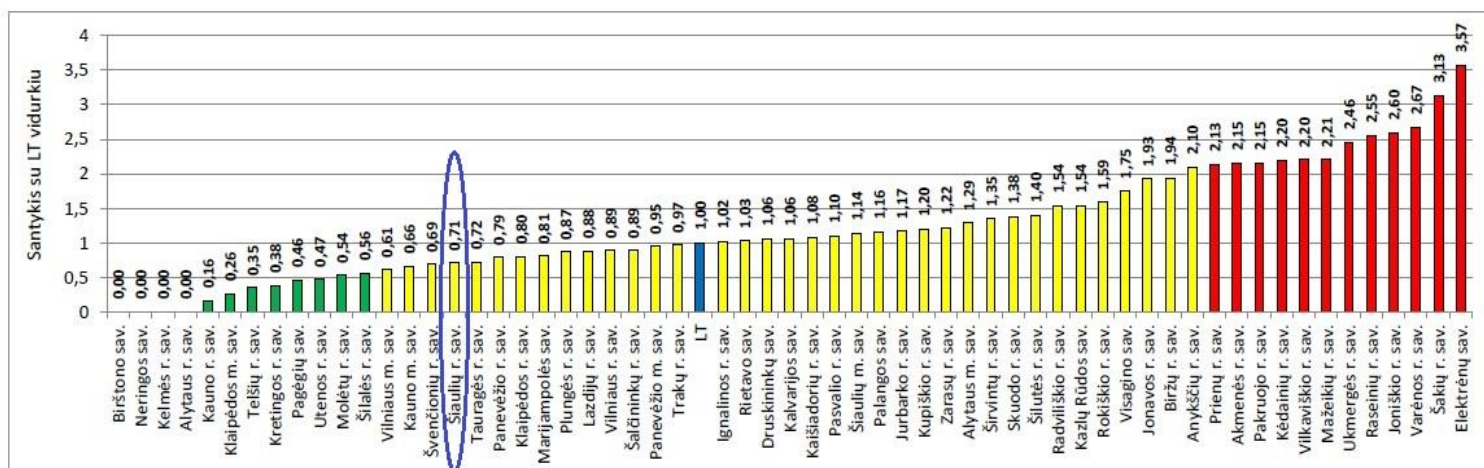

16 pav. Vaikų, neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (abs. sk.) Šiaulių rajone 2016 – 2018 m. pagal klases, šaltinis – Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema

3.2. PAAUGLIŲ (15–17 M.) GIMDYMŲ SKAIČIUS 1000 GYVENTOJŲ

Paauglių nėštumas – viena aktualiausių paauglių sveikatos problemų visame pasaulyje – ankstyvi, nesaugūs lytiniai santykiai, kurių pasekmė – nėštumas. Visame pasaulyje siekiama mažinti paauglių nėštumo skaičių, nes jaunų žmonių lytinės problemos turi neigiamą įtaką jų sveikatai, asmenybės vystymuisi, socialinei raidai, esamai ir būsimai ekonominei gerovei.

Nepilnamečių nėščiųjų komplikacijų tikimybę didina socialiniai ir ekonominiai veiksniai: nėščios paauglės dažnai vengia konsultuotis su gydytoju, stengiasi kuo ilgiau nuslėpti nėštumą,

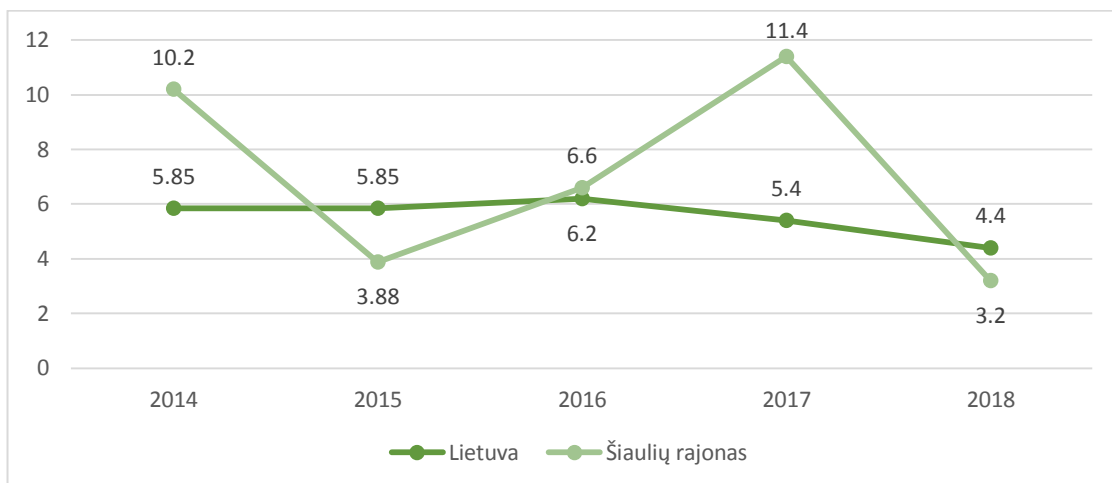
nėštumo metu rūko, vartoja alkoholį, narkotikus, serga lytiškai plintančiomis ligomis.

17 pav. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyv. (savivaldybių santykis su Lietuvos vidurkiu), šaltinis – „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2018 m.“

Paauglių gimdymų rodiklis parodo, kiek 15 – 17 m. nepilnamečių moterų pagimdė vaikų. 2018 m. Lietuvoje gimdymų skaičius tarp nepilnamečių (15 – 17 m. amžiaus) moterų buvo 172 (4,4 atvejų 1000 gyventojų). 10-yje savivaldybių nebuvo nė vieno paauglių gimdymo. Kitose savivaldybėse šis rodiklis svyravo nuo 1,1 atvejų 1000 gyventojų (Klaipėdos m. sav.) iki 15,8 atvejų 1000 gyventojų (Elektrėnų sav.). Pastarasis rodiklis buvo 3,6 karto didesnis nei Lietuvos vidurkis.

Šiaulių rajonas patenka į geltonąją zoną, tai reiškia, kad paauglių gimdymų skaičius atitinka Lietuvos vidurkį. 2018 m. Šiaulių rajono savivaldybės rodiklis 3,2 atvejų 1000 gyventojų. Šis rodiklis 27 proc. mažesnis už Lietuvos vidurkį (4,4 atvejų 1000 gyventojų) (17 pav.).

Lyginant paauglių (15 – 17 m.) gimdymų skaičių 1000 gyventojų Šiaulių rajone ir Lietuvoje 2014 – 2018 m., matyti, kad Šiaulių rajono mažiausias rodiklis 2018 m. (3,2 atvejų 1000 gyventojų). Anksčiau mažiausias paauglių gimdymų skaičius buvo tik 2015 m. (3,88 atvejų 1000 gyventojų). Vertinant penkerių metų laikotarpį buvo pastebima, kad nuo 2015 m. Šiaulių rajone paauglių gimdymų skaičius didėjo (2016 m. – 6,6 atvejų 1000 gyventojų, 2017 m. – 11,4 atvejų 1000 gyventojų) (18 pav.).

18 pav. Paauglių (15 – 17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyv. Šiaulių rajone ir Lietuvoje 2014 – 2018 m., šaltinis – Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Lietuvos Sveikatos rodiklių duomenų bazė

APIBENDRINIMAS

❖ Iš 51 unifikuoto rodiklio, 7 Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodikliai pateko tarp prasčiausių Lietuvos savivaldybių kontekste, 16 – tarp geriausių ir 28 tarp Lietuvos vidurkį atitinkančių rodiklių.

❖ Lyginant su Lietuvos vidurkiu, 2018 m. Šiaulių rajono gyventojų vidutinė gyvenimo trukmė yra 1,3 metais ilgesnė nei Lietuvos vidurkis (Lietuvos – 76, Šiaulių r. – 77,3). Lyginant su kitomis savivaldybėmis, Šiaulių rajonas nuo ilgiausios gyvenimo trukmės (Kauno r. sav.) skyrėsi 1,3 metais, o nuo trumpiausios (Šalčininkų r. sav.) 7,4 metais.

❖ Šiaulių rajono savivaldybė patenka į šeštą vietą Lietuvoje pagal susižalojimus dėl nukritimo 65+ amžiaus grupėje. Šiaulių rajono savivaldybėje šis rodiklis 19,2 proc. didesnis už Lietuvos vidurkį (Lietuvoje – 150,7 / 10 000 gyv. 65+ m.; Šiaulių rajone – 186,7 / 10000 gyv. 65+ m.).

❖ Šiaulių rajono savivaldybėje standartizuoto mirtingumo dėl nukritimų rodiklis siekia 23,9 atvejų 100 000 gyventojų ir patenka į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę. Šis rodiklis yra 1,5 karto didesnis už Lietuvos rodiklį (15,3 / 100 000 gyv.) bei 5 kartus didesnis už vieną iš mažiausių Telšių rajono savivaldybės rodiklį (5,0 / 100 000 gyv.).

❖ Šiaulių rajonas ketvirtus metus iš eilės patenka į raudoną zoną dėl mažo procento kūdikių, išimtinai žindyti iki 6 mėn. amžiaus. 2015 m. Šiaulių rajone kūdikių, išimtinai žindyti iki 6 mėn. amžiaus buvo 16,09 proc., 2016 m. – 17 proc., 2017 m. – 13,6 proc., o 2018 m. duomenimis – 19,3 proc. 2018 m. kūdikių, išimtinai žindyti iki 6 mėn. amžiaus, dalis procentais padidėjo tiek Šiaulių rajono savivaldybėje, tiek visoje Lietuvoje.

❖ Šiaulių rajonas patenka į geltonąją zoną pagal vaikų, neturinčių eduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalį procentais ir atitinka Lietuvos vidurkį. Šiaulių rajono savivaldybės rodiklis 2018 m. siekia 17,3 proc. (479 abs. sk.) ir yra 8,5 proc. mažesnis už Lietuvos rodiklį.

❖ Šiaulių rajono paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius patenka į geltonąją zoną ir atitinka Lietuvos vidurkį. 2018 m. Šiaulių rajono savivaldybės rodiklis siekia 3,2 atvejų 1000 gyventojų. Šis rodiklis 27 proc. mažesnis už Lietuvos vidurkį (4,4 / 1000 gyv.) bei net 72 proc. mažesnis už 2017 m. rodiklį.

REKOMENDACIJOS

Šiaulių rajono savivaldybės gyventojams:

- Aktyviau įsitraukti į sveikatą stiprinančios bei palaikančios aplinkos kūrimą bendruomenėse bei didinti nepakantumą sveikatą žalojantiems veiksniams.
- Aktyviau dalyvauti Visuomenės sveikatos biuro, švietimo ir sporto bei kitų įstaigų organizuojamose sveikatinimo veiklos renginiuose (akcijose, paskaitose, konkursuose, fizinio aktyvumo užsiėmimuose).
- Reguliariai lankytis pas šeimos gydytojus bei profilaktiškai tikrintis sveikatą.
- Aktyviai dalyvauti Lietuvoje vykdomose iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų finansuojamose prevencinėse programose bei Visuomenės sveikatos biuro vykdomose sveikatos stiprinimo programose.
- Propaguoti sveiką gyvenseną, saikingą mitybą, fizinį aktyvumą.

Šiaulių rajono savivaldybės administracijai, savivaldybės įstaigoms:

- Sudaryti sąlygas gyventojams būti fiziškai aktyviems, plėtojant sporto ir fizinės veiklos infrastruktūrą bendruomenėse ir artinant ją prie gyvenamosios vietos.
- Investuoti į vaikų žaidimų aikštelių, dviračių takų, parkų, žaliųjų zonų tvarkymą ir plėtrą.
- Užtikrinti kokybišką ir nuolatinę šaligatvių priežiūrą, gatvių apšvietimą tamsiu paros metu.
- Skatinti Šiaulių rajono savivaldybės biudžetinių ir nevyriausybinių organizacijų, švietimo įstaigų ir kitų sektorių bendradarbiavimą, sprendžiant vietos gyventojų sveikatos problemas.

Šiaulių rajono savivaldybės švietimo įstaigoms:

- Bendradarbiaujant su Visuomenės sveikatos biuru, kurti sveikatai palankią aplinką ugdymo įstaigose, dalintis visuomenės sveikatos specialistų rekomendacijomis, skatinti rinktis sveiką gyvenimo būdą.
- Ypatingą dėmesį skirti paauglių lytiškumo ugdymui ir šeimos kūrimui bendrojo ugdymo mokyklose.
- Didinti mokinių sveikatos raštingumą.

Šiaulių rajono savivaldybės asmens sveikatos priežiūros įstaigoms:

- Aktyviai bendrauti ir bendradarbiauti sprendžiant Šiaulių rajono gyventojų asmens ir visuomenės sveikatos problemas kartu su Visuomenės sveikatos biuru, kitais sektoriais.
- Informuoti ir skatinti gyventojus dalyvauti Visuomenės sveikatos biuro vykdomose sveikatos stiprinimo programose, fizinio aktyvumo užsiėmimuose.
- Formuoti aiškias sveikos gyvensenos nuostatas Šiaulių rajono bendruomenėje.
- Dalintis visuomenės sveikatos specialistų rekomendacijomis su Šiaulių rajono savivaldybės gyventojais, ypač su rizikos grupių asmenimis.
- Bendradarbiaujant teikti informaciją Visuomenės sveikatos biurui apie vykdomas nemokamas ligų prevencijos ir kitas programas.

Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biurui:

- Didinti gyventojų sveikatos raštingumą, formuoti sveikos gyvensenos nuostatas, rodant asmeninį pavyzdį bei dalinantis asmenine patirtimi.
 - Organizuoti profesionalias kūdikių žindymo krūtimi paskaitas, parengti ir platinti informacinę medžiagą, bendradarbiaujant su asmens sveikatos priežiūros įstaigomis.
 - Didinti Šiaulių rajono moksleivių informuotumą apie lytiškai plintančias ligas, apsisaugojimo priemones, šeimą, jos vertybes ir nėštumo planavimą.
 - Rekomenduojama skatinti vyresnio amžiaus žmonių fizinį aktyvumą, vykdyti įvairias fizinio aktyvumo programas, galinčias sumažinti senų žmonių kritimų ir su jais susijusių traumų skaičių.
 - Skatinti gyventojus aktyviau įsitraukti į sveikatą palaikančios aplinkos kūrimą bendruomenėse.
 - Didinti rajono gyventojų informuotumą apie prevencines programas, panaudojant visuotinai prieinamas viešinimo priemones – vietinę spaudą, Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro interneto puslapį, „Facebook“ paskyrą, radijo laidas, vaizdo ir garso siužetus ir viešąsias rajono skelbimams skirtas vietas.
 - Toliau vykdyti vaikų ir mokinių taisyklingos burnos higienos įgūdžių mokymo procesą ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo įstaigose bei su ja susijusios informacijos sklaidą ugdytiniams bei tėvams.
 - Nuolat tobulinti visuomenės sveikatos specialistų kvalifikaciją ir kompetencijas, ugdyti gebėjimus semtis gerosios patirties, ugdyti gebėjimus sveikatos stiprinimo, ligų prevencijos ir sveikatos netolygumų mažinimo klausimais.
-